

Sela-Sala Nedir, ne zaman ve nasıl okunur? Sela'nın anlamı nedir?

Arapça dua,namaz rahmet manalarına gelen sala kelimesi dini musikimizde, Hz. peygambere Allah'tan rahmet ve selam dualarını ihtiva eden bestelenmiş eserlere verilen addır.

Yayın Tarihi : 13 Ekim 2018 Cumartesi (oluşturma : 2/20/2019)

SELÂ VE ANLAMI

"Es Salatu Ve's-Selamu Aleyke Ya Rasulallah!
Es Salatu Ve's-Selamu Aleyke Ya Habiballah!
Es Salatu Ve's-Selamu Aleyke Ya Nûre Arşillah!
Es Salatu Ve's-Selamu Aleyke Ya Hayra Halgillah!
Es Salatu Ve's-Selamu Aleyke Ya Seyyidel Evveline Vel Ahirin!
Vel Hamdü Lillahi Rabbil Alemin!"

MEALİ:

*"Ey Allah'ın Resûlu, salat-u selam senin üzerine olsun!
Ey Allah'ın Habibi, salat-u selam senin üzerine olsun!
Ey Allah'ın Arşının Nuru, salat-u selam senin üzerine olsun!
Ey Allah'ın Mahlukatının Hayırlısı, salat-u selam senin üzerine olsun!
Ey Öncekilerin ve Sonrakilerin Efendisi, salat-u selam senin üzerine olsun!
Hamd Alemlerin Rabbi Olan Allah İçindir!"*

Anadolu'nun birçok şehrinde pazartesi ve perşembe geceleri de okunuyor. Hatta bazı yerlerde her vakit... Salâ, mahiyeti unutulmuş çok incelikli bir gelenek.

Mahallede bir cenaze varsa hüzünlü bir sesle okumaya başlar müezzin. Mahalle sakinlerinden kimin vefat ettiğini öğrenmek isteyen kulak kesilir. Bir de cuma günleri öğle ezanından bir saat önce okunur. Salâyı duyan, o günün cuma olduğunu hatırlar. Çoğu kişinin salâyı dair zihnindeki bilgi bundan ibarettir. Halbuki salâ kadim bir gelenek. Eskiler sadece cenaze haberini vermek ve cuma için okumazdı. Mesela Anadolu'da bazı yerlerde akşam ezanı hariç her ezanla birlikte salâ okunurdu. (Akşamın vakti kısa olduğu için okunmadığı olurmuş.) Özellikle de sabah ezanından önce salâ okunması pek yaygındı. Her vaktin salâsı ayrı makamda okunurdu. Pazartesi ve cuma gecelerinin salâsı daha özeldi. Pazarı pazartesiye bağlayan gece salâ okunmasının sebebi, o günün Efendimiz'in doğum ve ölüm günü olduğuna inanılmasıdır. Aslında bunlar Peygamber Efendimiz'in hatırlanması

ve saygıyla selamlanması için birer vasıta olarak görüyorlar.

Salâ, estetik bir haberleşme yöntemi

Vakit ezanlarından sonra okunan salâda Efendimiz'e selam ve övgü sözleri söyleniyor. Cenaze salasında ise farklı olarak ölümle ilgili hadis ve ayetler okunuyor. "Vakit geçmeden önce namaz kılmakta acele ediniz, ölüm gelmeden tövbede acele ediniz." hadisleriyle "Her canlı ölümü tadacaktır, Allah'tan geldik Allah'a gideceğiz." ayetleri okunur. Salâ, bazı kaynaklara göre Fatimiler zamanında Mısır'da başlamış, bazı kaynaklara göre ise Hz. Ömer'in torunu Abdülaziz döneminde Emevilerin zamanında okunmaya başlamış. Osmanlı, bu geleneğe diğer Müslüman toplumlardan daha çok sahip çıkmış. Dinleyen ve okuyan için titretecek formlarda bestelemiş. Eskiler hem sözlerinden hem de makamından okunan salânın cenaze salâsı mı yoksa haber salâsı mı, cuma salâsı mı olduğunu anlarmış.

Cami ve tekke musikisinin son temsilcilerinden Sebilci Hüseyin Efendi'nin (1894/1975) öğrencisi Hafız Celal Yılmaz, salânın estetik bir haberleşme yöntemi olduğunu söylüyor. Cep telefonunun, internetin, hoparlörün, her kolda saatin olmadığı dönemlerde salâ insanlara hem haber veren, zamanı hatırlatan, hem de gönülleri yumuşatan bir mesajdı. Celal Hoca, insanların haberleşmek için Peygamber Efendimiz'e selam göndermesini büyük bir incelik olarak görüyor. Gençliğinde tanık olduğu karşılama salâlarını hatırlıyor. Eskiden padişah veya şeyh gibi önemli şahsiyetler camiye, tekkeye yani meclise gelince salâ ile karşılanırmış. Şatafatla değil, Hz. Peygamber selamlanarak karşılanırmış. "Ne büyük bir tevazu, ne büyük bir incelik." diyor Celal Hoca. Hem insanlara padişahın veya şeyhin geldiği haber veriliyor hem de o insana tevazu sahibi olması gerektiği hatırlatılıyor, bu vesileyle de Peygamber Efendimiz saygıyla anılıyor. O sebeptendir ki Celal Hoca, duyulan her salâyı Peygamber Efendimiz'e salâvat getirilerek mukabelede bulunulmasını öneriyor.

Salânın inceliğinden çoğu müezzin bîhaber

Tabii yeni nesil, salânın tüm bu inceliklerini bilmiyor. Hatta salâ okuyan müezzinlerin bir çoğu salâlar arasındaki farkı ve özellikleri bilmiyor. Celal Hoca, cami ve tekke musikisinin önemli temsilcileri Ahmet Şahin ve Mehmet Kemiksiz'in çalışmalarından övgüyle söz ediyor. "Unutulmaya yüz tutmuş bu geleneği gün yüzüne çıkarmaya meylettikleri için tebrik etmek lazım." diyor.

Mehmet Kemiksiz, salânın makam endişesi taşınmadan icra edildiğini söylüyor. İstanbul'daki Selâtin camilerin müezzinlerinin bile salânın şekil ve tavırlarından bîhaber olduğunu vurguluyor. Salâ üzerine araştırma yapan ve her salânın makamlarını ve bestelerini, bestekârlarını ortaya çıkaran Kemiksiz, "Salâ, dinî mûsikî kavramı olarak okunan davet anlamını içerir. Okunuş şekline ve içeriğine göre mü'minlere bir ibadeti hatırlatmak veya bir olayın haberini vermek manasında da kullanılır." diyor.

Kemiksiz, Bekir Sıtkı Sezgin'in dini musiki kitabında Salân'ın çeşitlerini şöyle anlattığını aktarıyor: "Sabah salâsı; sabah ezanından önce, dilkeşhâverân makamında okunur. Eserin bestekârı, kuvvetli

rivayetlere göre Buhûrizâde Mustafa İtrî Efendî'dir. Ama bazı kaynaklarda Hatib Zâkirî Hasan Efendi olduğu da söylenir. Cuma ve bayram salâsı; bayram ve cuma namazlarından önce müezzin mahfilinde müezzinler tarafından karşılıklı okunurdu. Cuma günleri, ezandan bir saat kadar önce namaza hazırlık yapılmasını hatırlatmak için dilkeşhâveran makamında okunur. Bu salâ içinde Cuma Sûresî'nin cuma namazıyla ilgili ayeti ve hadislerden bölümler okunur. Bayâtî makamındaki eserin bestekârı Hatib Zâkirî Hasan Efendî'dir. Cenaze salâsı; vefat haberinin duyurulması maksadıyla okunan salât-ü selâm ile cenâzenin kabre götürülüşü sırasında düzenlenen cenaze alayında ve definden sonra okunan salâ olmak üzere iki çeşittir. Salât-ı Ümmiyye; bazı dinî törenlerde ve dinî günlerde, kısaca salât-ü selâm getirilmesidir. İtrî tarafından segâh makamında bestelenmiştir." Celal Yılmaz da Mehmet Kemiksiz de Diyanet'in personelini salâ estetiği konusunda eğitmesi gerektiğini düşünüyor.

Çoklu salâyı yıllar sonra uygulamaya başladılar

Musikişinas Mehmet Kemiksiz, Üsküdar Yeni Camii imamı Ahmet Uzunoğlu, Şakirin Camii imamı İdris Erdem, Beylerbeyi Camii imamı Ramazan Kutlu, Büyük Selimiye Camii imamı Zinnuri Kurt, unutulmuş çoklu salâyı yeniden uyguluyorlar. Cuma günleri dilkeşhâveran makamında okudukları salâ ile, cenazelerde hüseyinî makamında icra ettikleri salâ ile dinleyenleri huşu ve huzura davet ediyorlar. Çoklu salâyı kandil gecelerinde büyük camilerde ve Kutlu Doğum organizasyonlarında da icra ediyorlar.

Cenaze görgüsünü unuttuk

Bugün sadece vefat haberini vermek için minareden okunan salâ kaldı ama eskiden cenâzenin defnedilmesine ve hatta definden sonrasına kadar farklı makamlarda ve bestelerde, Peygamber Efendimiz'e selam verilen, hadis ve ayetler okunan cenaze salâları varmış. Geleneğin yaşayan son temsilcilerinden Hafız Celal Yılmaz, "Rahmetli Özal'ın vefatında salâ vermeme söylediler. Okudum, herkes 'Kur'an mı okudun?' dedi. Neyin ayet, neyin hadis, neyin salavat olduğunu ayırt edemiyor insanımız. Bir ahabımızın cenazesinde cenaze omuzlara alındığında, hafız arkadaşlarla kol kola girip önde eski usulde cenaze salâsı okumaya başladık. Biri başladı, "La ilahe illallah..." Allah'ın birliği ve Hz. Muhammed'in kulu ve Resulü olduğunu söyledikten sonra, arkadaki cemaat "Allahümme salli..." diye salavat getirdi. Bitince yine arkadan gür sesli bir mersiye okudu, "uyan ey gözlerim gafletten uyan..." defin bitene kadar bu usulde yaptık. Cematten biri ağlayarak dedi ki "Vallahi ben böyle bir şey görmedim, sandukaya ben girmek istedim. Çok duygusal bir şey. Bu merasimler herkesin ölüme soğuk bakmasını engeller. Niye sadece Mevlânâ'nın ölümüne şeb-i arus deniyor. Biz de ölümümüze böyle bakabiliriz. Bu gelenekler korkuyu uzaklaştırır." diyor. Mehmet Kemiksiz de, günümüzde yaşanan cenaze görgüsüne aykırı slogan, alkış gibi davranışları boşluk ve ihtiyaçtan kaynaklandığını düşünüyor. Zira eskiden cenaze esnasında cenazeyi takip eden bir grup müezzin topluca, bazen solo olarak cenaze salâsı okur, cemaat de aminlerle iştirak ederek duaya vesile bir iş yaparmış.

Bu dökümanı orjinal adreste göster

Sela-Sala Nedir, ne zaman ve nasıl okunur? Sela'nın anlamı nedir?